

แบบบันทึกองค์ความรู้รายบุคคล

๑. ชื่อองค์ความรู้ “กระบวนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

๒. ชื่อเจ้าของความรู้ นายชัยณรงค์ กาญจนะกันโท ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร

๓. องค์ความรู้ที่บ่งชี้

- หมวดที่ ๑ สร้างสรรค์ชุมชนพึ่งตนเองได้
- หมวดที่ ๒ ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัวอย่างสมดุล
- หมวดที่ ๓ เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีธรรมาภิบาล
- หมวดที่ ๔ เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง

๔. ที่มาและความสำคัญในการจัดทำองค์ความรู้

วิสัยทัศน์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔ คือ “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายในปี ๒๕๖๕” โดยมีเป้าหมายระดับรายได้ของครัวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ส่งเสริมให้ชาวบ้านประกอบสัมมาชีพชุมชน สร้างงาน สร้างรายได้ ประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่เอาัดเอาเปรียบสังคม ไม่แสวงหากำไรเป็นที่ตั้ง มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นระดับรายได้ให้สูงกว่ารายจ่าย ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถบริหารจัดการตนเองได้ ยกย่องการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จนนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ของกรมการพัฒนาชุมชน “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายในปี ๒๕๖๕”

จากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี ๒๕๕๙ ของจังหวัดมุกดาหาร พบว่ามีครัวเรือนตกเกณฑ์ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เรื่องรายได้ (มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า ๓๘,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี) จำนวน ๑๔,๙๑๓ ครัวเรือน จังหวัดมุกดาหารจึงได้จัดทำโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยขอรับการสนับสนุนจากกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ หรือกลุ่มจังหวัดสนุก ประกอบด้วยจังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร และได้รับงบประมาณดำเนินโครงการฯ จำนวน ๑๙,๗๘๕,๑๘๐ บาท ดำเนินการในพื้นที่ ๗ อำเภอ ๕๐๕ หมู่บ้าน ครัวเรือนเป้าหมาย ๗,๑๘๐ ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๑๔ ของจำนวนครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ ๑๔,๙๑๓ ครัวเรือน) โดยข้าพเจ้านายชัยณรงค์ กาญจนะกันโท หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร ในขณะนั้น และทีมงานนักวิชาการพัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบได้จัดทำโครงการฯ นี้ขึ้นเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการดังกล่าว จนประสบผลสำเร็จ สร้างสัมมาชีพชุมชนให้ครัวเรือนเป้าหมาย จำนวน ๗,๑๘๐ ครัวเรือน มีอาชีพ มีรายได้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ข้าพเจ้าจึงได้ถอดบทเรียนและจัดการองค์ความรู้กระบวนการขับเคลื่อนโครงการสัมมาชีพชุมชนขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสรุปกระบวนการทำงาน เทคนิควิธีการทำงานที่ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการฯ ประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นองค์ความรู้และเครื่องมือ

ในการ...

ในการทำงานเชิงพื้นที่และขยายผลในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก และการน้อมนำศาสตร์พระราชามาสู่การปฏิบัติ ให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป

๕. รูปแบบ กระบวนการ หรือลำดับขั้นตอน

รูปแบบในการขับเคลื่อนงานตามโครงการฯ

๑) ใช้องค์ความรู้ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน เช่น หลักการทรงงาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการพระราชดำริ เป็นต้น เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒) การสร้างทีมวิทยากรขับเคลื่อนโครงการฯ ฝึกอบรมวิทยากรครู ก ระดับจังหวัด จำนวน ๑๕ คน/วิทยากร ครู ข (ชุดปฏิบัติการระดับตำบล) ตำบลละ ๙ คน/วิทยากรครู ค (ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน และผู้แทนกลุ่มองค์กร) หมู่บ้านละ ๘ คน เพื่อเป็นวิทยากรถ่ายทอดศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ไปสู่ครัวเรือนเป้าหมาย

๓) การพัฒนาโดยใช้บันได ๓ ขั้น (เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา)

- เข้าใจ : สร้างทีมวิทยากรครู ก /ครู ข/ครู ค ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชุมชน ประชาชนในพื้นที่ ให้มีความรู้ความเข้าใจในการขับเคลื่อนงานตามโครงการฯ

- เข้าถึง : ส่งเสริมให้ครัวเรือนเป้าหมาย ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน ได้น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต (Way of life)

- พัฒนา : ส่งเสริมให้ครัวเรือนเป้าหมายประกอบอาชีพและสนับสนุนปัจจัยการประกอบอาชีพ จำนวน ๗,๑๘๐ ครัวเรือนๆ ละ ๒,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๑๔,๖๓๐,๐๐๐ บาท

๔) ใช้หลักการมีส่วนร่วม ยึดหลักการบูรณาการ การทำงานโดยใช้กลไกประชารัฐ (ภาคราชการ เอกชน วิชาการ ประชาสังคม ประชาชน ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และปราชญ์ชุมชน) เพื่อผนึกกำลังในการทำงานร่วมกัน

๕) การรวมกลุ่มอาชีพ (Cluster) เพื่อให้เกิดกลุ่มสัมมาชีพชุมชน ร่วมกันผลิต ร่วมกันจำหน่าย

๖) การขยายผลการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (Local Economy) โดยนำผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกิดจากการประกอบสัมมาชีพชุมชน เช่น สินค้าการเกษตร สินค้าชุมชนต่างๆ ไปวางจำหน่ายในตลาดประชารัฐ สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้

๗) การใช้พลังเครือข่าย กลุ่มองค์กรพัฒนาชุมชน โดยส่งเสริม สนับสนุนให้เครือข่ายกลุ่มองค์กรพัฒนาชุมชนในระดับจังหวัด/อำเภอ/ตำบล/หมู่บ้าน เช่น อช./ผู้นำ อช. ผู้นำอาชีพก้าวหน้า ผู้นำสตรี อื่นๆ เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนการประกอบอาชีพของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

๘) สร้างครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนต้นแบบเพื่อเป็นตัวอย่าง (Best Practice) เพื่อสร้างความรู้ ทัศนคติและเป็นจุดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

๙) การสนับสนุนปัจจัยการประกอบอาชีพ สนับสนุนทุน และการเข้าถึงแหล่งทุนชุมชน เพื่อให้ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนมีทุนที่เพียงพอในการประกอบอาชีพ พัฒนา ต่อยอด สร้างผลผลิต และสินค้าชุมชน ให้มีคุณภาพ มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาด

๑๐) การจัดงานมหกรรมสัมมาชีพชุมชน เพื่อจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าสัมมาชีพชุมชน
เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของโครงการ เพิ่มช่องทางการตลาด ต่อยอดองค์ความรู้ และขยายผลสู่หมู่บ้าน/
ชุมชน อื่นๆ ต่อไป

๖. เทคนิคในการปฏิบัติงาน

๑. การเตรียมความพร้อม

๑.๑ ซื้เป่าคร้วเรือนเป้าหมายที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. ๓๘,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี
จำนวน ๑๔,๙๑๓ คร้วเรือน

๑.๒ จัดทำคำสั่งแต่งตั้งวิทยากร ครู ก/ครู ข/ครู ค (ครู ก ระดับจังหวัด ๑๕ คน/ครู ข ชุดปฏิบัติการ
ตำบลหรือภาคีการพัฒนาตำบลละ ๙ คน/ครู ค ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้แทนกลุ่มองค์กร หมู่บ้านละ ๘ คน)

๑.๓ สํารวจอาชีพที่ชาวบ้านประกอบอาชีพอยู่ในหมู่บ้าน เป็นอาชีพที่ชาวบ้านสนใจ เหมาะสมกับบริบท
ของชุมชนและสำรวจสินค้าชุมชนที่ตลาดต้องการ เพื่อเป็นข้อมูลส่งเสริมด้านอาชีพ

๒. การสร้างความเข้าใจ

๒.๑ สร้างทีมวิทยากรครู ก/ครู ข/ครู ค เพื่อฝึกอบรมถ่ายทอดการดำเนินงานตามโครงการฯ

๒.๒ ผลิตคู่มือวิทยากร ขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๓. เข้าถึงคร้วเรือนเป้าหมาย

๓.๑ คัดเลือกคร้วเรือนเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ ๔๘ - ๕๐ ของคร้วเรือนเป้าหมาย
จำนวน ๑๔,๙๑๓ คร้วเรือน จำนวน ๗,๑๘๐ คร้วเรือน

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกคร้วเรือนเป้าหมาย

๑) เป็นคร้วเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. ๓๘,๐๐๐ บาท ต่อคนต่อปี

๒) พร้อมจะปฏิบัติตามกิจกรรม ขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนา
ที่ยั่งยืน เช่น

- รู้จักพอประมาณ : ด้วยการจัดทำบัญชีรับจ่ายคร้วเรือน
- มีเหตุผล : ด้วยการตั้งปณิธาน ลด ละ เลิก อบายมุข สิ่งฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็น
- สร้างภูมิคุ้มกัน : ด้วยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆในหมู่บ้าน
- การเรียนรู้ : ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่หมู่บ้านและส่วนราชการจัดขึ้น
- ส่งเสริมคุณธรรม : ด้วยการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาและน้อมนำหลักคุณธรรมไปปฏิบัติ

๓) ไม่เบียดเบียนหรือเอาเปรียบคนอื่นและสังคม

๔) จะดำรงตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ

๔. พัฒนาคร้วเรือนเป้าหมาย ร้อยละ ๔๘ - ๕๐

๑) ฝึกอบรมคร้วเรือนเป้าหมาย เรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๒) พบหม้ออาชีพ วิเคราะห์ความต้องการด้านอาชีพของคร้วเรือนเป้าหมาย

๓) จัดทำคู่มือเมนูอาชีพ เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจประกอบอาชีพ

๔) จัดทำแผนชีวิตของคร้วเรือนสัมมาชีพชุมชน

๕) ดำเนินงานตามแผนชีวิต

๖) สนับสนุนปัจจัยการผลิต จำนวน ๗,๑๘๐ คราวเรือนๆละ ๒,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๑๔,๓๖๐,๐๐๐ บาท

๕. ติดตามประเมินผล

๑) ประเมินก่อน ระหว่าง เสร็จสิ้นโครงการ

๒) จัดการความรู้ ถอดบทเรียน

๓) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ สัมมาชีพชุมชน ขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา
สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๔) จัดมหกรรมสัมมาชีพชุมชนตามแนวทางศาสตร์พระราชา

๗. ปัญหาที่พบและแนวทางการแก้ไขปัญหา

๑) หัวหน้าครัวเรือนเป้าหมายบางครัวเรือนไม่มีความพร้อมในการประกอบอาชีพ เช่น ผู้สูงอายุ
ร่างกายไม่แข็งแรง จะต้องเปลี่ยนครัวเรือนเป้าหมายใหม่ หรือให้สมาชิกในครัวเรือนอื่นเข้าร่วมโครงการฯ แทน

๒) โครงการมีขั้นตอนและกระบวนการทำงานยาวนานหลายเดือน วิทยากรครู ก/ ครู ข
ที่เป็นข้าราชการมีการโยกย้ายไปปฏิบัติงานราชการที่อื่น จะต้องแต่งตั้งวิทยากรคนใหม่เข้าทำหน้าที่แทน
และต้องมีการประชุมทบทวนกระบวนการทำงานใหม่

๘. ประโยชน์ขององค์ความรู้

สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียน รูปแบบ วิธีการ ขั้นตอน และเทคนิคการทำงาน
ไปปรับใช้ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงและเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กล่าวคือ

๑. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ได้แก่

๑) การขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน

๒) การแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ

๓) การส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ ๙

ไปสู่ประชาชน

๔) การใช้ประโยชน์จากข้อมูล จปฐ. ในการชี้เป้าการพัฒนา

๒. เสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

๑) บูรณาการการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ทุกระดับ โดยใช้กลไกภาครัฐ

๒) มีทีมวิทยากรทั้งในระดับจังหวัด/อำเภอ/ตำบล/หมู่บ้าน เป็นกลไกสำคัญในการทำงาน

๓) มีจุดเรียนรู้ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพชุมชน

๔) มีการรวมกลุ่มอาชีพร่วมกันผลิต ร่วมกันจำหน่าย มีรูปแบบในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๕) ครัวเรือนมีแผนชีวิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน

สู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน